

І.Я. Сирник // Україна у минулому. – К., Л., 1995. – Вип. VII. – С. 45–51. 25. Сідак В.С. Національні спецслужби в період Української революції 1917–1921 рр. (невідомі сторінки історії) / В.С. Сідак. – К.: Альтернативи, 1998. – 320 с. 26. Сідак В. Повстансько-Партизанський Штаб Державного Центру УНР в еміграції (1921 р.) / В. Сідак. – К., 1995. – 66 с. 27. Срібняк І.В. Військова діяльність Уряду УНР в екзилі (1921–1923 рр.): дис. ... канд. іст. наук.: спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / І.В. Срібняк. – К., 1995. – 216 с. 28. Срібняк І. Обеззброєна, але не скорена. Інтернована Армія УНР у таборах Польщі і Румунії (1921–1924 рр.) / І.В. Срібняк. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги; Філадельфія, 1997. – 187 с. 29. Срібняк І. Українці на чужині. Полонені та інтерновані вояки-українці в країнах Центральної та Південно-Східної Європи: становище, організація, культурно-просвітницька діяльність (1919–1924) / І. Срібняк. – К., 2000. – 280 с. 30. Срібняк І.В. Полонені та інтерновані вояки-українці в Європі (1914–1924 рр.): автореф. дис. ... докт. іст. наук: спец. 07.00.02 "Всесвітня історія" / І.В. Срібняк. – К., 2000. – 39 с. 31. Трошинський В.П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище / В.П. Трошинський. – К.: Інтел, 1994. – 260 с. 32. Файзулін Я.М. Другий Зимовий похід в контексті української національно-визвольної боротьби 1917–1921 років: автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 09.00.12 "Українознавство" / Я.М. Файзулін. – К., 2008. – 16 с. 33. Фугала В.П. Суспільно-політичне життя українців у міжвоєнній Польщі: історіографія: автореф. ... дис. докт. іст. наук: спец. 07.00.06 "Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни" / Фугала В.П. – К., 2011. – 36 с.

Николай Стопчак

ИНТЕРНИРОВАННАЯ АРМИЯ УНР В ЛАГЕРЯХ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ ЕВРОПЫ В СОВРЕМЕННОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ

В статье проанализирована современная украинская историография по проблеме пребывания интернированных воинов УНР в лагерях стран Центральной Европы, определены характерные черты историографического процесса, выделен круг проблем, которые нуждаются в дальнейшем научном изучении и интерпретации.

Ключевые слова: интернированные, лагерь, армия УНР, Центральная Европа, украинская военная эмиграция, историография.

Mykola Stopchak

INTERNEE ARMY OF THE UPR IN INTERNMENT CAMPS ON THE TERRITORY OF CENTRAL EUROPE COUNTRIES IN DOMESTIC HISTORIOGRAPHY

Historiographic work of domestic historians on the issues of the UPR army internee soldiers' staying in internment camps in the countries of Central Europe is researched in the article; defined are characteristic features of the historiographic process; identified are the issues that need further scientific research and interpretation.

Key words: interneees, camps, the UPR army, Central Europe, Ukrainian military emigration, historiography.

УДК 911.2 (477.43/44) (045)

Володимир Островий

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОДІЛЛЯ В НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ВОЛОДИМИРА ҐЕРИНОВИЧА

У статті аналізується внесок Володимира Ґериновича у дослідження історичного краєзнавства, висвітлюється багатовекторність та системність підходів ученого в популяризації історії Поділля.

Ключові слова: В. Ґеринович, Поділля, науково-дослідна робота, краєзнавство, Інститут народної освіти.

З розвитком демократії та становлення Української правової держави, з метою відновлення історичної правди, особливої ваги набуває звернення до наукової спадщини національної творчої еліти, роль і значення якої була штучно занижена або просто викреслена з вітчизняної історії радянською владою.

Особливої актуальності набуває науково-теоретична спадщина Володимира Олександровича Ґериновича, історика, географа, педагога, громадського діяча.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що на основі комплексного і об'єктивного дослідження, здійснено спробу розширити та проаналізувати внесок ученого в розвиток історичного краєзнавства Поділля.

Питання, пов'язані з вивченням науково-теоретичного доробку вченого досліджували відомі українські вчені О. Завальнюк, М. Петров [1–3], Л. Баженов [4], О. Котоній [5], В. Прокопчук [6–9], В. Савчук [10–11], О. Шаблій [12] та ін. Однак вони частково стосувалися подільської тематики у краєзнавчих розробках В. Ґеріновича.

Мета статті – дослідити науково-теоретичну спадщину В. Ґеріновича, присвячу дослідженню Поділля.

Основні завдання наукової публікації обумовлені вивченням внеску вченого в українське історичне краєзнавство, археологію, фізичну та соціально-економічну географію.

Об'єкт дослідження – історико-географічне краєзнавство Поділля.

Предмет дослідження – науково-теоретична спадщина В. Ґеріновича.

Основа джерельної бази дослідження складають матеріали Центрального державного історичного архіву України в м. Львові, Державного архіву Хмельницької області, Галузевого Державного Архіву Служби безпеки України, періодичної преси.

Найбільший талант В. Ґеріновича, як науковця та дослідника подільського краю, проявився під час його праці в Кам'янець-Подільському державному українському університеті, інституті народної освіти (інституті соціального виховання) впродовж 1919–1932 рр. Його численні наукові розвідки стосувалися проблем історичного та географічного краєзнавства, фізичної, соціально-економічної географії, антропогеографії та археології регіону.

Дослідницький інтерес до подільського краю В. Ґерінович проявив задовго до прибуття до м. Кам'янця-Подільського (1919 р.). Так, ще 1907 р. у "Записках Наукового товариства імені Шевченка" опубліковано його рецензію на наукову працю польського дослідника В. Лозинського "Долини східно-карпатських і подільських рік" [13, с. 232–236]. Подорожуючи на пароплаві 1911 р., від м. Будапешту до м. Відня, В. Ґерінович висловив своє ставлення до подільської землі та її природи. Складається враження, що учений просто захоплений краєм: "...Спокійно тут і гарно в тій гористій частині угорської країни. І мимохіть нагадуєш собі рідний край і тут любиму красу его краєвидів, яких немислимі картини заповнюють дорогу землю улюбленої Вітчизни. І здає ся тобі, що бачиш Дністер спутаний ярами Поділля, бачиш огники, сьвітла хатинок в наддністрянських хатах, килим зелені наче стяжка покриваюча яри Поділля, спокійне небо дорогого краю, косара, квочку і шлях чумацький на небі і той місяченько оспіваний в народних піснях..." [14, с. 2]. Недарма, майже тринадцять років свого життя вчений провів на Поділлі.

У роботі "Нарис Економічної Географії України: Часть географічна" [15]. Володимир Олександрович згадує Поділля як регіон багатий на хліб, що має також значний аграрний та промисловий потенціал. Столицею краю називає м. Кам'янець-Подільський, одне з найдавніших міст в Україні, розташоване серед живописної природи. Поміж іншого, В. Ґерінович виділяє Кам'янець-Подільський державний український університет як потужний освітній центр [15, с. 115]. Незважаючи на реорганізацію університету та вилучення цієї назви з обігу, В. Ґерінович продовжує вживати термін "університет", демонструючи цим значимість вишу. Ця тенденція прослідковується у його статтях "До історії Кам'янець-Подільського Інституту Народної Освіти" [16, с. 1–24], "Робітничий університет у Кам'янці на Поділлі" та "З практики робітничого університету в Кам'янці на Поділлі" [17, с. 139–143].

Особливої уваги заслуговує двохтомна праця В. Ґеріновича "Кам'яниччина" [18, с. 59], перший том якої вийшов 1926 р. у м. Кам'янці-Подільському під рубрикою "Природа". Автором чи не вперше описано, систематизовано та комплексно проаналізовано природу Поділля. До монографії також включено матеріали про географічне положення, адміністративний поділ, історію, рельєф, клімат, гідрографію, рослинність та тваринний світ Кам'яниччини. Вже наступного року виходить другий том "Кам'яниччина": "Населення і його економічна діяльність" [19], у якому автор характеризує соціально-економічні чинники, що зумовили економічний розвиток регіону.

У першому розділі "Населення" В. Ґерінович, опираючись на багатий археологічний матеріал, аналізує процес розвитку населення Поділля. Дається системний демографічний аналіз за населеними пунктами. Завершується розділ антропологічною характеристикою українського населення Кам'яниччини та додатками, в яких характеризуються національні меншини м. Кам'янця-Подільського.

У другому розділі "Економічна діяльність населення Кам'яниччини" автор визначає передумови зародження економічних відносин з часів неоліту. Проаналізовано становлення внутрішнього та зовнішнього ринків, поземельні відносини, промисловість, економічну спеціалізацію краю. Зокрема, ботанічний садок, організований при Інституті народної освіти, що став науково-дослідною базою

для акліматизації рослин, економічно вигідних регіону [19, с. 143]. За свідченням автора, на 1926 р. в ньому вже нараховувалося понад півтисячі видів рослин.

Важливу роль учений відводить р. Дністер, як торгівельному шляху. Автор ґрунтовно досліджує історію розвитку текстильної промисловості м. Дунаєвець. Одним з перших серед подільських науковців В. Ґерінович розглянув м. Дунаївці як складову системи економічної політики шляхетської Польщі. Особливий інтерес викликає історія заснування колонії німців-текстильників містечка та її роль у розвитку економіки краю. Центральне місце автор відводить м. Кам'янцю-Подільському, його унікальній історії. Через особливість розташування та забудови, В. Ґерінович називає м. Кам'янець-Подільський "українським Нюрнбергом" [19, с. 143].

Третій розділ, учений присвячує оптимізації використанню природного потенціалу краю, перспективі розвитку народного господарства Кам'яниччини. Саме в цьому полягає найбільша практична цінність цієї праці.

Популяризуючи серед населення Поділля знання про навколишнє середовище, В. Ґерінович розміщує низку статей у місцевому часопису "Червоний кордон" під рубрикою "Вчимося краще господарювати". Звертаючись до широкого загалу селянства, учений намагається в доступній науково-популярній формі озброїти населення знаннями.

Переслідуючи мету ефективного використання природних ресурсів та умов в процесі господарювання, Володимир Олександрович обирає найбільш актуальні проблеми сільського господарства. Так, у статті "Про яри і ярки Кам'яниччини та засоби боротьби з ними" [20, с. 6], автор не тільки вирізняє поняття яри і ярки, але і дає їм якісні характеристики. За його свідченнями, найбільш згубними для краю є ярки, оскільки вони швидше розростаються та загрожують сільському господарству. Динаміка їх росту показана на прикладі Вінниччини, оскільки на Кам'яниччині подібних досліджень не проводилося [21, с. 6]. В. Ґерінович характеризує систему заходів у боротьбі з ерозією подільського поземелля. Одночасно пропонує розпочати активне насадження лісів.

В статті "Вивчаймо виробничі сили Кам'яниччини" [22, с. 7] В. Ґерінович закликає до будівництва на Кам'яниччині широкої мережі гідрологічних та метеорологічних станцій. На його думку це допоможе передбачувати та боротися з запливами річок та дасть можливість культивувати в місцевих ярах цінні культури – виноград, морелі, мигдалеве дерево, культури, притаманні південним регіонам країни.

Специфіку розселення округи в південній Придністрянській її частині, В. Ґерінович аналізує у статті "Вивчаймо й використовуємо особливості природи Кам'яниччини" [23, с. 8]. Цей процес, на думку вченого, визначається гідрологічними та кліматичними чинниками. Зокрема, особливість розташування ярів та Товтрянських гір краю створює м'який південний клімат. Саме це зумовлює привабливість для садівництва й городництва, притаманного південним регіонам, робить господарство більш прибутковим, ніж традиційне зернове. Використання площі ярів для насадження зазначеними культурами, при одночасній переробці продукції на місці, на думку В. Ґеріновича, – один з найкращих засобів подолання економічних труднощів перенаселеної округи. Особливості клімату Поділля учений почав вивчати, ще в українському університеті у "Товаристві Точних Наук" [24, арк. 1].

Вагомого значення В. Ґерінович надавав індустріалізації СРСР та, зокрема, будівництву Дніпрогесу. Незважаючи на віддаленість новобудови від Кам'яниччини, Проскурівщини та Могилівщини, в статті "Дніпрельстан і Західне Поділля" [25], стверджував, що розбудова промисловості дасть можливість відкрити нові ринки збуту для сільськогосподарської продукції краю та збільшить зайнятість населення у товарному виробництві Західного Поділля. Одночасне здешевлення електричної енергії та видатків на транспортування, призведе до падіння цін на промислову продукцію для сільського господарства. Тому автор закликав подолян усіляко підтримувати це будівництво [25, с. 4].

Сприятливі передумови складання річкової системи округи, на думку В. Ґеріновича, створювали можливість активно будувати і використовувати гідроелектростанції. Учений пропонує на прикладі місцевого водоспаду та електростанції, закладеної 1930 р., шляхом тунелювання (звуження) і утворення значного ухилу річкової течії, розвивати будівництво гідроелектростанцій на Поділлі. Найбільш придатною річкою для будівництва електростанцій, на його думку, була р. Смотрич [26, с. 6]. Впевненість у перспективності цього питання В. Ґерінович втілював у черговій роботі "Проект використання водяної енергії Дністра і його Подільських приток для електрифікації Подоля і Бесарабії", що вийшла друком 1931 р. [27].

У статті, "Культурне життя в Кам'янці на Поділлі" [28, арк. 1–6], присвяченій історії та розвитку культурного життя у м. Кам'янці-Подільському, В. Ґерінович проаналізував складний процес розвитку та становлення вищої школи у місті в 20-ті рр. ХХ ст. Центральне місце, автор відводить

інституту народної освіти, сільськогосподарському інституту, хімічному технікуму. Охарактеризовано дослідницьку роботу студентів з вивчення історії, культури та економіки подільського краю, яка реалізувалася в процесі підготовки студентами старших курсів дипломних робіт. Відмічається підготовка студентів до аспірантури. Так, за десять років існування, вища школа м. Кам'янця-Подільського підготувала кілька десятків аспірантів. Як зазначав В. Гериневич, результати здобутків наукових досліджень студентів м. Кам'янця-Подільського використовували Українська і Всесоюзна академії наук. Відзначив В. Гериневич і внесок відомих науковців у розвиток дослідження Поділля: В. Марчинського, С. Сташица, А. Аджейовського, М. Барбот де Марні, А. Ролле, М. Симашкевича та ін. [28, арк. 2].

Першою науковою організацією Кам'янця-Подільського, за свідченням В. Гериневича, стало "Товариство лікарів", силами якого влаштовано місцевий музей. Згадав Володимир Олександрович і про внесок у розвиток Подільського краєзнавства "Товариства подільських природників та любителів природи", заснованого професором П. Бучинським [28, арк. 3]. Центральне місце у статті займають відомості про організацію та діяльність наукового товариства, заснованого 1919 р. при Українському університеті. Планова науково-дослідна робота товариства розпочалася з 1922 р., з часу заснування "Науково-дослідної кафедри природи, культури і народного господарства Поділля". Також автор подає кількісний склад кафедри, який нараховував 18 дійсних членів і наукових співробітників, 24 аспіранти, що працювали у відповідних підсекціях [29, с. 130].

Високо оцінив Володимир Олександрович діяльність викладачів: М. Баєра, В. Бернацького, Н. Гаморака, Л. Карету, О. Красівського, О. Неселовського, М. Косака, І. Любарського, О. Мельника, та ін [28, арк. 4].

Важливою складовою в розвитку наукового та освітньо-культурного життя Кам'яниччини та Поділля в цілому, на думку автора, стало заснування історико-археологічного музею в м. Кам'янці-Подільському. У 1920 р. церковно-археологічний музей змінює назву на історико-археологічний та переходить у відання політосвіти. Автор подав цікаві відомості про історію музею, його багату колекцію [28, арк. 5].

Особливе місце у статті займають відомості про заснування у м. Кам'янці-Подільському краєзнавчого товариства. Автором визначено завдання та значення краєзнавчої організації. Згадає автор бібліотеку Інституту народної освіти, архівне управління з цінними матеріалами, що датувалися другою половиною XVIII ст. [28, арк. 6].

На основі видань краєзнавчого товариства у 1928–1929 рр. під керівництвом В. Гериневича знято кінокартину "На межі двох світів" (екскурсія Кам'яниччиною), про багату природу Подільського краю, зокрема, Кам'яниччини. У 1930 р. В. Гериневич прийняв участь у кінозйомці картини "Кармелюк" у якості асистента-консультанта [30, арк. 196].

З метою популяризації знань про рідний край, значимою подією для усього Поділля стало видання двох розвідок: "Порадник екскурсанта Кам'яниччини" та "Екскурсант Кам'яниччини" 1928 р. [29, с. 130]. Ученим був розроблений екскурсійний маршрут подорожі Кам'яниччиною, з визначенням найбільш важливих місцевин з точки зору історії, економіки та культури Поділля. Автор не тільки знайомить екскурсанта з географічним положенням округи та унікальністю природного світу, але й глибоко аналізує історичні, суспільно-політичні, соціально-економічні та культурні процеси краю.

1930 р. у журналі "Краєзнавство" виходить чергова стаття під назвою "Кам'янець на Поділлі" [31, с. 8–6]. Вчений вперше здійснює історичний екскурс у минуле давнього міста, та розміщує дев'ять фотографій з мальовничими пейзажами Кам'янця. Подав автор і графічний план кам'янецького кам'яного і земляного замку зразка 1699 р., а також схему старого міста над р. Смотричем. Багатий фактичний та ілюстрований матеріал, поданий живою мовою, захоплює самого прискіпливого читача.

У цьому ж часописі В. Гериневич публікує статтю "Наші Товтри" [32, с. 16–29], у якій аналізує живописний товтровий ландшафт Поділля та розглядає різні теорії походження цього геологічного явища. Значна увага приділяється впливу Товтр на історичний розвиток та економіку Поділля. Фотографічний матеріал предствляє неповторну живописну природу подільських Товтр.

У своїх наукових та науково-популярних публікаціях В. Гериневич постає як палкий захисник історико-архітектурних пам'яток старовини. Так, у статті "Про консервацію Кам'янецької фортеці" [33, с. 6], Володимир Олександрович не тільки вказує на значимість споруди, але і закликає до збереження пам'ятки у незмінному стані, що відображає нашарування різних епох у розвитку Поділля. Тільки при збереженні і відтворенні давньої доби за оригінальним планом, як зазначав В. Гериневич, фортеця матиме наукове і науково-навчальне значення для всього загалу. Займався вчений і археологічними дослідженнями давніх поховань на Поділлі [34, с. 4].

У журналі "Краєзнавство" друкуються статті В.Геріновича, присвячені національним меншинам краю, такі як: "Вірмени в Кам'янці" [35, с. 20–25] та "Євреї в Кам'янці" [36, с. 44–48], у яких автор аналізує історію заселення краю та вплив зазначених меншин на соціально-економічний розвиток господарства міста.

У своїй короткій розвідці "Про джерела мінеральних вод на Кам'янецьчині" [37, с. 3], В.Герінович, цікавиться питанням наявності та станом дослідження мінеральних вод у Кам'янецькій окрузі, які мають господарське та лікувальне значення.

Займається учений і розвідкою покладів природних копалин краю. Зокрема, у статті "Буре вугілля на Кам'янецьчині" [38, с. 5], автор на основі наукових розвідок інженера Жебрівського, який ще наприкінці XIX ст. виявив ознаки покладів бурого вугілля у районі сіл Гуменці, Колубаєвці, Макова і закликав окружну планову комісію, науковців, краєзнавців дослідити та перевірити результати геологічних досліджень. В разі підтвердження, на думку В.Геріновича, значимість відкриття, особливо для малолісистої Кам'янецьчини, бідної на мінеральне паливо, мало б вирішальне значення. Уже на початку 1930 р. учений публікує в місцевій пресі статтю-продовження "Антрацит на Кам'янецьчині" [39, с. 6], у якій повідомляє про знахідку антрациту під час копання колодязю біля с. Гуменці. В наслідок дослідження цього випадку, Володимир Герінович вкотре наполягає на серйозній геологічній розвідці. Цінності природних ресурсів краю, вчений присвячує статтю "Використовуймо природні виробничі сили Кам'янецьчини" [40, с. 7], а згодом, за підтримки Кам'янець-Подільської окружної планової комісії, у січні 1930 р., світ побачила його монографія під назвою "Природні виробничі сили Кам'янецьчини" [41].

На прикладі процесів утворення та використання у виробництві природних ресурсів краю, з використанням широкої наукової джерельної бази, особистих геологічних розвідок, іноземного досвіду, В.Герінович аналізує напрацьований за довгі роки матеріал, присвячений природним багатствам Поділля. Одночасно, учений наголошував на недостатній вивченості потенційних виробничих сил краю, що ускладнювало подальший економічний розвиток та зростання добробуту широких верств населення. Тому, ця розвідка мала дати черговий поштовх до всебічного наукового вивчення природних виробничих сил не тільки Кам'янецьчини але й інших частин УРСР та СРСР.

Отже, особлива цінність досліджень В.Геріновича, присвячених природно-економічному потенціалу Поділля, полягає в їх багатовекторності, системності підходів, оригінальності вирішення складних завдань, що ставила перед собою наука того часу. Науковий доробок ученого навіть на сьогодні не втратив своєї актуальності.

Список використаних джерел

1. Завальнюк О.М. "Винним себе визнаю..." (В.О.Герінович) / О.М.Завальнюк, М.Б.Петров // Репресоване краєзнавство (20–30-ті роки) – К.: Рідний край; Хмельницький: ред.-вид. відділ, 1991. – С. 178–183.
2. Завальнюк О. М. Володимир Олександрович Герінович / О. М.Завальнюк // Зневажена Клію. – К.: НАН України. Ін-т іст. України, 2005. – С.116–141.
3. Завальнюк О.М. В.О.Герінович – приват-доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету (1919–1921 рр.) / О. М.Завальнюк // Історія України: маловідомі імена, події, факти: зб. наук. пр. – К.: Ін-т історії НАН України, 2004. – Вип. 25. – С.183–193.
4. Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників XIX–XX ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали / Л. В.Баженов. – Кам'янець-Подільський: [б.в.], 1993. – 480 с.
5. Котоній О.К. Науково-теоретична спадщина В.О.Геріновича / О. К.Котоній // Кам'янецьчина в контексті історії Поділля: матер. Всеукр. наук. симпозіуму: наук. зб. – Кам'янець-Подільський, 1997. – Т.1. – С. 114–115.
6. Прокопчук В.С. Всеукраїнська спілка краєзнавців та її осередки на Правобережній Україні / В.С.Прокопчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т.6: Матеріали другого круглого столу. "Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII – на початку XXI ст." – С.214–230.
7. Прокопчук В.С. Історичне краєзнавство Правобережної України 30-х років XX – початку XXI ст.: від репресій, занепаду – до відродження, розквіту / В.С.Прокопчук. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2005. – 600 с.
8. Прокопчук В.С. Краєзнавство на Поділлі: історія і сучасність / В.С.Прокопчук. – К.: [б.в.], 1995. – 204 с.
9. Прокопчук В.С. Інституціоналізація краєзнавчого руху Правобережної України 20-х років XX ст. / В.С.Прокопчук; наук. ред. П.Т.Трощко; Мін. освіти і науки України, Кам'янець-Подільський нац. ун-т. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. – 600 с.
10. Савчук В.О. Концептуалізація краєзнавства як науки в неопублікованих працях В.О.Геріновича / В.О.Савчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2009. – Т.12: Матеріали восьмого круглого столу "Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі. Присвячено 90-річчю Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка". – С.340–351.
11. Савчук В.О. Краєзнавчий рух міста Кам'янця-Подільського у 1921–1923 рр. / В.О.Савчук // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т.6: Матеріали другого круглого столу. "Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі у XVIII-на початку XXI ст." – С.204–213.
12. Професор Володимир Герінович / за ред. О.Шаблія. – Львів: Видавн. центр ЛНУ ім. І.Франка, 2008. – 366 с.
13. Герінович В.О. Dołyiny rzek wschodnio-karpaccikih i podolskikh / В.О.Герінович, W. Łożinski – Lwów, 1905. – (Рец. на публ.) // Записки НТШ. – Т. LXXX. – Львів,

1907. 14. Геринович В.О. З Будапешту до Відня // Руслан. – Львів). – 1911. – Ч.193. – 1 вересня. 15. Геринович В.О. Нарис Економічної Географії України: часть географічна / В. О. Геринович – Кам'янець-Подільський: Вид-во ревстудвиконкому Кам'янецького укр. ун-ту., 1920. – Т. 1 – 188 с. 16. Геринович В. О. До історії Кам'янець-Подільського інституту народної освіти / В.О. Геринович // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти / за ред.: В.Гериновича, Ф.Кондрацького, М.Курневича, І.Любарського, Д.Ходорковського, А.Чепорнюка. – Кам'янець-Подільський: Друк. ім. Леніна, 1927. – Т. 2. 17. Геринович В.О. З практики робітничого університету в Кам'янці на Поділлі / В.О. Геринович // Шлях освіти, 1926. – №12. 18. Геринович В.О. Кам'яничина / В. О. Геринович // Краєзнавство. – Харків, 1929. – № 1–2. 19. Геринович В.О. Кам'яничина / В.О. Геринович. – Кам'янець на Поділлі: [б.в.], 1927. – Ч.2: Населення і його економічна діяльність. – 168 с. 20. Геринович В.О. Про яри і ярки Кам'яничини та засоби боротьби з ними / В. О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Ч.2. – 5 січня. 21. Геринович В.О. На боротьбу з ярками повинна стати вся громада / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Ч.3. – 8 січня. 22. Геринович В. О. Вивчаймо виробничі сили Кам'яничини. Організуємо гідрологічні та метеорологічні станції / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Ч.6. – 21 січня. 23. Геринович В.О. Вивчаймо й використовуємо особливості природи Кам'яничини / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Ч.30. – 20 квітня. 24. Державний архів Хмельницької області, ф.Р.–582, оп. 1, спр. 63. 25. Геринович В.О. Дніпрельстан і Західне Поділля / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1927. – Ч. 79–80. – 12 жовтня. 26. Геринович В.О. До проблеми електрифікації Кам'яничини / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1930. – № 61. – 9 червня. 27. Шаблій О.І. Львівська суспільно-географічна школа: (до 60-річчя кафедри економічної і соціальної географії Львівського національного університету імені Івана Франка) / О.І. Шаблій. – Львів: [б.в.], 2004. – 168 с. 28. Центральний державний історичний архів України в м. Львові, ф. 311, оп. 1, спр. 69. 29. Островий В.М. В.О. Геринович – ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923–1928 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2006. – Т.6. 30. Галузевий Державний Архів Служби безпеки України, спр. 59171, фп. 33. 31. Геринович В.О. Кам'янець на Поділлі / В.О. Геринович // Краєзнавство. – Харків, 1930. – № 1–5. 32. Геринович В.О. Наші Товтри / В. О. Геринович // Краєзнавство. – Харків, 1930. – № 1–5. 33. Геринович В.О. Про консервацію Кам'янецької фортеці / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1930. – №.18. – 15 лютого. 34. Геринович В.О. Про археологічні розкопки в с. Кадіївцях, Довжечького і в с. Великій Мукші, Китайгородського району / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1926. – Ч.66. – 2 вересня. 35. Геринович В.О. Вірмени в Кам'янці / В.О. Геринович // Краєзнавство. – Харків, 1928. – №1. 36. Геринович В.О. Євреї в Кам'янці (До історії заселення Кам'яничини) / В.О. Геринович // Краєзнавство. – Харків, 1929. – № 3–10. 37. Геринович В.О. Про джерела мінеральних вод на Кам'яничині. Вивчаймо й використовуємо наші природні багатства / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1929. – Ч.122. – 31 жовтня. 38. Геринович В.О. Буре вугілля на Кам'яничині / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1929. – Ч.105. – 21 вересня. – С.5. 39. Геринович В.О. Антрацит на Кам'яничині / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець на Поділлі, 1930. – Ч.10. – 25 січня. 40. Геринович В. О. Використовуймо природні виробничі сили Кам'яничини / В.О. Геринович // Червоний кордон. – Кам'янець-Подільський, 1929. – Ч.124. – 7 листопада. 41. Геринович В.О. Природні виробничі сили Кам'яничини / В.О. Геринович – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільська округова плянова комісія, 1930. – 46 с.

Владимир Островой

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДОЛЬЯ В НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ ВЛАДИМИРА ГЕРИНОВИЧА

В статье анализируется вклад Владимира Гериновича в исследование исторического краеведения, освещается многовекторность и системность подходов ученого в популяризации истории Подолья.

Ключевые слова: В. Геринович, Подолье, научно-исследовательская работа, краеведение, Институт народного образования.

Volodymyr Ostrovyy

RESEARCH OF PODILLIA REGION IN SCIENTIFIC-THEORETICAL HERITAGE OF VOLODYMYR GERYNOVYCH

The contribution of Volodymyr Gerynovych into the research of Podillia region and namely in the sphere of history, highlights and multi-systemic approaches scientist to popularize history of Podillia region.

Key words: V. Gerynovych, Podillia region, research work, country study, Institute of people's education.